

บทที่ 11

ความเข้าใจแบบสร้างของความเชื่อ กับการอ้างเหตุผล

จุดมุ่งหมาย

เมื่อท่านได้เรียนบทเรียนนี้แล้ว จะต้องสาธิตหรือแสดงความรู้ต่อไปนี้ได้

- นิยามความหมายของคำว่า มโนทัศน์ที่เกิดจากการเห็น (visual concept) มโนทัศน์เกี่ยวกับภาษา (verbal concept) และโครงสร้างของมโนทัศน์ (conceptual structure) รวมทั้งอธิบายถึงความสัมพันธ์ของคำทั้งสามคำนี้ได้
- จำแนกการอ้างเหตุผลด้วยวิธีอุปนัย (inductive argument) ทั้ง 3 ชนิดได้ถูกต้อง
- รู้จักใช้เกณฑ์ของการอุปนัยที่สมเหตุสมผลไปประเมิน ตัวอย่างการอ้างเหตุผลด้วยวิธีอุปนัย
- บอกโครงสร้างของมโนทัศน์ที่จัดระเบียบในข้อความที่อ้างเหตุผลซึ่งกำหนดให้และประเมินค่ากล่าวอ้างเหตุผล และคำสรุปที่แฝงอยู่เบื้องหลังได้ถูกต้อง
- ประเมินค่าความเชื่อและคุณค่าของท่านกับข้อเขียนของผู้เขียนได้

ทบทวนเรื่องในบทก่อนและแนะนำเรื่องที่จะเรียนในบทนี้

บทที่แล้วเราได้กล่าวถึงการนิยามซึ่งได้สะท้อนมโนทัศน์และความเชื่อต่าง ๆ ที่อยู่เบื้องหลังข้อความที่นิยาม ซึ่งถ้าจะว่าไปแล้วจากการนิยามทำให้เราเข้าใจผู้ที่เขียนนิยามมากกว่าสิ่งที่เขานิยาม และคำนิยามต่าง ๆ นั้น ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับโลกที่เรารับรู้ร่วมกันเมื่อเรานิยามวัตถุ เหตุการณ์หรือความคิดใด ๆ ก็ตาม

ในบทนี้ จะอภิปรายเพิ่มรายละเอียดเรื่องคุณค่าและความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นโครงสร้างมโนทัศน์ (Conceptual structure) ของเราว่าจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ (perceptions) ในงานเขียนอย่างไร และเราจะตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาอย่างไร ซึ่งเราจะได้พิจารณาโครงสร้างของมโนทัศน์ที่

* เนื้อหาในบทนี้เก็บความและเรียบเรียงจาก *The Participating Reader* ของ Witting และคณะ หน้า 245-267.

จัดระเบียบในข้อความที่อ้างเหตุผลและกล่าวถึงวิธีที่ผู้อ่านประเมินการใช้ข้อความดังกล่าวกับข้อสรุปที่อยู่เบื้องหลังข้อความนั้น รวมทั้งกล่าวถึงโครงสร้างมโนทัศน์ของผู้อ่าน และการกำหนดการตอบสนองต่อข้อความที่เขารับรู้ด้วย

จิตวิทยาแห่งการรับรู้

ในบทที่ 5 ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้อ่านสามารถใช้ประสบการณ์ของตนไปทำนายหรือเดารูปแบบของภาษาที่ผู้เขียนใช้ ว่าคำหรือประโยคอะไรจะปรากฏขึ้นในหน้ากระดาษก่อนที่จะเห็นข้อความนั้นทั้งหมด ความสามารถชนิดนี้ช่วยทำให้ผู้อ่านจัดระเบียบการทำนายว่า แบบสร้างของภาษาที่ใช้เป็นอย่างไร ช่วยให้อ่านได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น กล่าวคือทำให้ผู้อ่านสามารถจัดระเบียบของเครื่องหมายที่เขาได้รับจากข้อเขียนได้มาก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพโดยใช้ความล่าช้าเล็กน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น ความสามารถดังกล่าวถ้าเพิ่มพูนได้มากขึ้น ก็จะช่วยทำให้การพยากรณ์ข้อความที่จะเกิดขึ้นต่อไปมีความแม่นยำยิ่งขึ้น ความสามารถชนิดนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความหมายทั้งหมดจากสิ่งที่เราอ่าน

มโนทัศน์ที่เกิดจากการเห็น

ความสามารถที่เราบรรยายในที่นี้ คือความสามารถที่พยากรณ์ว่า อะไรจะเกิดขึ้นมาและจัดระเบียบของสิ่งที่จะเกิดขึ้นนั้นอย่างรวดเร็วเป็นแบบสร้างที่มีความหมาย กระบวนการดังกล่าวเป็นกลวิธีที่เรามักใช้ทำนายโครงสร้างของสิ่งต่าง ๆ ที่เรารับรู้ทั้งหมด ซึ่งเราใช้อ่านโลกที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราอย่างง่ายดายและให้ความหมายต่อสิ่งที่เราเห็นและมีประสบการณ์ ถ้าปราศจากกลวิธีทำนายดังกล่าว เราก็ไม่สามารถใช้ความหมายแก่ข้อความหรือเครื่องหมายที่เรารับรู้จากโลกภายนอกได้อย่างสะดวก

เราสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงว่า เรามักใช้การเง็งหรือเดาเพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่เรามองเห็นแล้วพยายามสร้างความหมายต่อสิ่งที่เราเห็นนั้น ขอให้ดูรูปที่ 1 โดยมองผ่านอย่างรวดเร็ว แล้วขอดั้งคำถามว่า ท่านเห็นอะไร? ท่านเพียงแต่เห็นจุดหรือส่วนดำ ๆ ที่แต้มต่อเป็นรูปต่าง ๆ ประกอบกันเข้าบนพื้น (background) สีขาวเท่านั้นหรือ? หรือว่าท่านเห็นเป็นรูปของสุนัขตัวหนึ่ง ลองดูที่ภาพนี้อีกครั้งหนึ่ง แล้วพยายามปะติดปะต่อส่วนต่าง ๆ ที่ขาดไปให้สมบูรณ์ ถ้าท่านเห็นเป็นรูปสุนัข อะไรที่ทำให้ท่านเห็นเช่นนั้น อาจจะตอบได้ว่าที่ท่านเห็นเป็นรูปสุนัข เพราะท่านใช้ความสามารถในการต่อเติมสิ่งที่ขาดหายไปจากภาพนี้ โดยอัตโนมัติ ซึ่งเป็นกระบวนการเดียวกับการเห็นข้อความที่จะปรากฏขึ้นต่อไปในหน้ากระดาษนั่นเอง การจัดระเบียบของจุดหรือส่วนที่แต้มต่อดำ ๆ ให้เป็นแบบสร้างที่

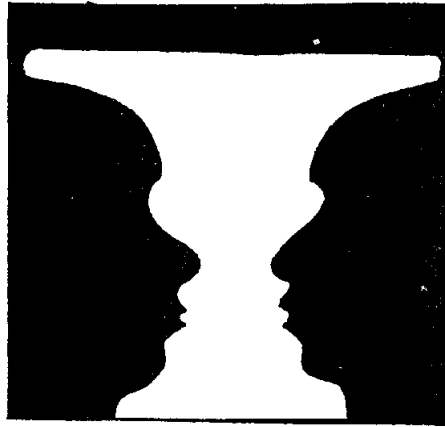
มีความหมายท่านต้องอาศัยระบบประสาท คือตาและสมองของท่านร่วมกับประสบการณ์ที่ท่านมีอยู่
เข้าช่วย นี่คือความจริงที่นักจิตวิทยาบอกเรา เพราะเราจะให้ความหมายจากสิ่งที่เราเห็นโดยเทียบ
เคียงจากสิ่งที่เรากู้เคยหรือมีประสบการณ์เท่านั้น ถ้าหากว่าเห็นสิ่งใดโดยไม่สามารถจัดสิ่งที่เห็นให้
เป็นรูปหรือโครงสร้างที่มีความหมาย ท่านมองเห็นเป็นจุดดำ ๆ เหมือนรูปที่ 1 เราก็มีแนวโน้มที่จะจัด
ระเบียบของสิ่งที่มองเห็นอย่างรวดเร็ว เป็นรูปอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งที่เราสามารถเข้าใจ หรือคุ้นเคย
หรือมีความหมาย

รูปที่ 1 จากหนังสือ *The Participating Reader* ของ Witting, Holcomb และ Dunn, หน้า 247

อะไรเป็นเครื่องกำหนดให้เราสร้างความหมายจากประสบการณ์ที่เราสูมออกมา นักจิตวิทยา
ที่ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ได้ศึกษานิสัยการมองเห็นของมนุษย์ เรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า **มโนทัศน์**
ที่เกิดจากการเห็น (visual concept) หมายถึงภาพคิด (idea picture or mental picture) **ที่อยู่ในสมองของ**
คนเราและช่วยให้เรารู้หรือเข้าใจสิ่งที่เรามองเห็น โดยเขาอธิบายว่า ที่เราสามารถที่จะเห็นสิ่งใน
โลกจริง เพราะเราคาดคะเนสิ่งที่เรามองเห็นได้โดยอาศัยมโนทัศน์ที่เกิดจากการเห็นหรือภาพคิดที่อยู่
ในสมองของเรานำมาตรวจสอบ ถ้าสิ่งที่เรามองเห็นสอดคล้องกับภาพคิดหรือมโนทัศน์ของ
เรา เราก็จะมองเห็นสิ่งนั้นอย่างมีความหมายและบอกได้ว่าสิ่งที่เราเห็นคืออะไร

เราจะเข้าใจเรื่องนี้ได้ดียิ่งขึ้น ถ้าเราพิจารณาถึงโฉมหน้าของปัญหาเดียวกันนี้ จากความกำกวมของการเห็น (visual ambiguity) คือการเห็นภาพที่เกิดขึ้นมากกว่าหนึ่งแบบ ขอให้ดูภาพที่ 2 มองผ่านอย่างรวดเร็วครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วกลับมามองภาพนั้นอีกครั้งหนึ่ง ท่านได้เห็นอะไรจากภาพนี้? แน่นอนที่เดี๋ยวมืดอะไรสองอย่างที่เกิดขึ้นจากการเห็นภาพนี้ คือ ท่านอาจจะเห็นรูปแจกันสีขาวยุ่บนพื้นสีดำ หรืออาจจะเห็นเป็นรูปหน้าของคนสีดำคู่หนึ่งหันเข้าหากันอยู่บนพื้นสีขาว ลองคิดว่าอะไรทำให้ท่านเห็นรูปเช่นนั้นเป็นครั้งแรก? และท่านสามารถเห็นรูปแจกันกับรูปคนพร้อม ๆ กันก่อนที่เราจะเฉลยให้ท่านทราบได้ไหม? ถ้าท่านสามารถเห็นรูปนี้เป็นรูปอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง ท่านทราบไหมว่าท่านได้เรียนรู้รูปที่เห็นนี้จากการจัดระเบียบการเห็นของสิ่งสองสิ่งอย่างไร และท่านสามารถเห็นรูปหรืออ่านรูปนี้ในแง่มุมมองอื่น เมื่อท่านมองอีกครั้งหนึ่งได้

ภาพที่ 2 จากหนังสือ **The Participating Reader** ของ Witting, Holcomb และ Dunn, หน้า 246.

ภาพดังกล่าวช่วยนำมาอธิบายความรู้ที่สำคัญของการรับรู้ของมนุษย์คือการมองภาพคราวหนึ่งเราได้จัดระเบียบรูปทรงพื้นฐานของเครื่องหมายหรือรูปที่มองเห็นเป็นแบบสร้างที่มีความหมาย โดยนำไปเทียบเคียงกับมโนทัศน์เกี่ยวกับเห็น (visual concept) หรือภาพคิดที่เราเมื่ออยู่ การรับรู้ของเราจะคงที่และไม่เปลี่ยนแปลงไปง่าย ๆ จนกว่าจะมีแรงกระทบอย่างอื่นที่ทำให้เราต้องหันมาลับประเมินสิ่งที่เราเห็นเสียใหม่ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วเราก็จะจัดระเบียบของการรับรู้ของเราเสียใหม่ หากู้ทางว่าจะอ่านรูปที่ปรากฏเป็นลักษณะอื่น ๆ อย่างไม่แล้วเราก็ใช้วิธีเดิมเหมือนกับการใช้ครั้งแรก ภาพที่เกิดขึ้นเป็นแบบสร้างใหม่ที่มีความหมาย เราก็จะใช้ภาพคิดหรือมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งที่เราเห็นอย่างอื่นที่เราเมื่ออยู่ไปเทียบเคียงอีก

การจัดระเบียบของโครงสร้างมโนทัศน์

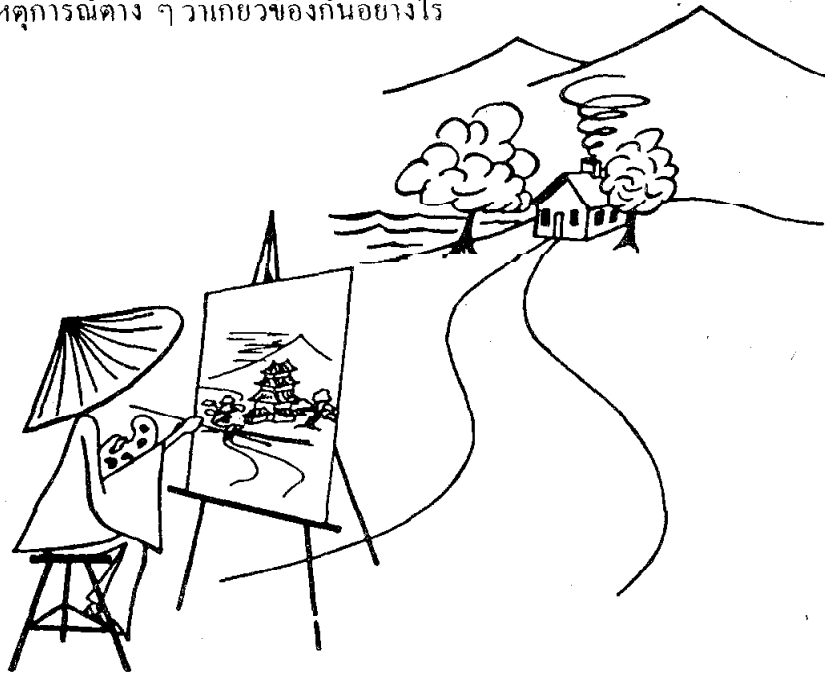
มีคำถามที่สงสัยกันมากอยู่หลายคำถามว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับเห็น (visual concept) เกิดมาได้
อย่างไร? คนเราเกิดมาพร้อมกับความสามารถในการจัดระเบียบสิ่งที่เราเห็นให้เป็นการรับรู้ที่มีความ
หมายหรือ? (ความสามารถชนิดนี้มีมาแต่กำเนิดหรือ?) หรือว่าความสามารถชนิดต้องเรียนรู้เอา
เหมือนกับความสามารถอย่างอื่น ๆ ของมนุษย์เรา? และถ้าความสามารถชนิดนี้เป็นสิ่งที่ต้องเรียน
รู้ แล้วใครเป็นครูที่สอนเรา? คำตอบที่สมบูรณ์ต่อคำถามเหล่านี้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อนและสุด
โต่ง ซึ่งเราต้องไปค้นหาจากแหล่งความรู้หลาย ๆ แหล่งเช่นในวิชาประวัติศาสตร์ วิชาปรัชญาและ
วิชาศิลปะ ซึ่งถกเถียงถึงเรื่องนี้กันอยู่มาก ในที่นี้จึงนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอยู่นี้มากล่าวแต่เพียง
เล็กน้อย เพื่อที่จะให้เรานำไปใช้ประโยชน์ในการเข้าใจความหมายของสิ่งที่เรามองเห็น

มโนทัศน์เกี่ยวกับการเห็น (visual concept) ที่เราสามารถนำมาจัดระเบียบการรับรู้ของเราให้
มีความหมายไม่ใช่เป็นสิ่งที่มติดัดมาแต่กำเนิดเหมือนกับสัญชาตญาณอื่น ๆ ที่คิดตัวเรามาตั้งแต่ลืม
ตามองโลก (ดังเช่น การหายใจ ความหิว การกิน และอื่น ๆ) แต่มโนทัศน์เกี่ยวกับการเห็นของเรานั้น
ถูกกำหนดขึ้นโดยวัฒนธรรมที่ล้อมรอบเราอยู่เป็นผู้สอนเราซึ่งก็ได้แก่ปรากฏการณ์ต่าง ๆ
นั่นเอง และเป็นปรากฏการณ์ที่มีจำนวนมหาศาลในโลกนี้ ที่เราได้รับมาโดยตรง

ถึงอย่างไรก็ตามมโนทัศน์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเห็นไม่ได้เกิดขึ้นง่าย ๆ เหมือนกับระดับการรับรู้
เฉย ๆ แต่มันเข้ามาสู่ตัวเราในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบคุณค่าที่มีอยู่ Kenneth Boulding
ได้ออกความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้เอาไว้ว่า

แม้แต่ในระดับการรับรู้ที่ง่าย ๆ เราได้ค้นพบเพิ่มเติมอีกว่าสาร (message) ที่ผ่านการ
รับรู้จะต้องผ่านการพินิจของระบบคุณค่า (value system) ด้วย เราจะไม่รับข้อมูลทาง
ผัสสะ (sense data) เข้ามาอย่างดิบ ๆ (โดยไม่ผ่านการพินิจของระบบคุณค่า) แต่ผู้รับจะนำ
เอาข้อมูลเหล่านี้มาผ่านกระบวนการเรียนรู้ของการตีความ (interpretation) และการยอมรับ
(acceptance) เมื่อวัตถุที่ปรากฏขึ้นแก่สายตาเพิ่มขนาดบนจอภาพของลูกนัยน์ตา เรา
ตีความว่ามันไม่ได้เพิ่มขนาดขึ้นจริง ๆ แต่เป็นลักษณะของการขยายของจอร์ับภาพของนัยน์ตา
แน่นอนเพราะเรามีความคงที่และยืนกรานที่จะไม่เชื่อหลักฐานธรรมดาของการรับรู้ของ
เราอย่างง่าย ๆ เช่นไม่เชื่อว่า ไม้ที่เช่อยู่ในน้ำนั้นคด หรือไม่เชื่อว่าภาพยนตร์เป็นการลำดับ
ของภาพนิ่งหลาย ๆ ภาพและอื่น ๆ นี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านการ
รับรู้ ไม่มีอะไรที่เป็นจริง มันเป็นเพียงแต่สาร (message) ที่ถูกกรองผ่านระบบของคุณค่าที่ไม่
เปลี่ยนแปลง (ดูรูปที่ 3 ประกอบ)

คุณค่าที่ Boulding กล่าวถึงในที่นี้ เป็นโครงสร้างของการรับรู้ของเราเกี่ยวกับโลก คุณค่าเหล่านี้เข้ามาสู่ตัวเราเมื่อเราเรียนภาษาของเราและเรียนการสื่อสารกับบุคคลรอบตัวเราซึ่งพูดภาษาเดียวกับเรา (และเชื่อถือคุณค่าอย่างเดียวกัน) เช่น เราเรียนชื่อที่เรียกสิ่งต่าง ๆ เรียนการกำหนดความหมาย และจัดแยกแยะวัตถุและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในโลก และเรียนให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าเกี่ยวข้องกันอย่างไร

รูปที่ 3 จากหนังสือ *The Participating Reader* ของ Witting, Holcomb และ Dunn หน้า 250.

ภาพนี้แสดงให้เห็นตัวอย่างว่า คนเรามีแนวโน้มที่จะสร้างสิ่งที่เห็นขึ้นใหม่โดยกรองผ่านแบบและอุปนิสัยทางวัฒนธรรมของตน (หรือที่ตนได้ประสบมา) ขอให้ดูว่า ถ้าให้ชาวจีนวาดภาพทิวทัศน์ที่มองเห็น ก็จะนำเอาภาพทิวทัศน์ที่เห็นนั้นจัดระเบียบโดยกรองผ่านระบบคุณค่าในวัฒนธรรมจีน รูปบ้าน รูปต้นไม้ รูปภูเขา หรือแม้แต่รูปถนนหนทางที่ถูกวาดขึ้นจึงเป็นแบบของคุณค่าของจีนหมด

มโนทัศน์เกี่ยวกับการเห็น มโนทัศน์เกี่ยวกับภาษาและโครงสร้างของมโนทัศน์

เนื่องจากว่ามโนทัศน์เกี่ยวกับการเห็น (visual concepts) ถูกกำหนดเอาไว้ในภาษา ดังนั้นมโนทัศน์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเห็นจึงถือว่าเกือบเหมือนกันทั้งหมดกับมโนทัศน์เกี่ยวกับภาษา

(มโนทัศน์เกี่ยวกับภาษา = ภาพคิดต่าง ๆ ที่เกิดจากภาษา ซึ่งเก็บตุนไว้ในสมอง) หรือการนิยาม ในขณะที่เราเข้าโรงเรียนครั้งแรก และต่อมาเมื่อเราเติบโตขึ้น เรามีความคิดเกี่ยวกับถ้อยคำมากขึ้น ทำนองเดียวกับการเกิดภาพคิดในสมองมากขึ้น และมโนทัศน์เกี่ยวกับภาษาของเราเหมือนกับมโนทัศน์เกี่ยวกับเห็น จะเริ่มก่อเป็นรูปร่างขึ้นจากสิ่งที่เราเห็น ขอให้ย้อนกลับไปดูตัวอย่างที่เราได้กล่าวมาแล้วถึงการเห็นรูปแจกันหรือรูปหน้าคน (รูปที่ 2) แล้วให้ใครคนหนึ่งบอกว่าเขาเห็นเป็นรูปอะไร ในกรณีนี้เขาต้องใช้มโนทัศน์เกี่ยวกับภาษา (หรือการนิยาม) บอกว่าเป็น “แจกัน” หรือ “รูปคน” ซึ่งจะเห็นว่าเขาใช้มโนทัศน์เกี่ยวกับภาษามาเป็นเครื่องควบคุมหรือกำหนดสิ่งที่เขาได้เห็น ดังนั้นมโนทัศน์เกี่ยวกับภาษาจึงมีคุณภาพที่ทำให้เราสามารถอ่านและเข้าใจโลกโดยผ่านตัวภาษาได้คล้าย ๆ กับการเห็น ที่เราสามารถรับรู้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องก็เพราะเรามีถ้อยคำเป็นเครื่องกำหนดเรียก และมโนภาพของภาษาก็เช่นเดียวกับมโนภาพเกี่ยวกับการมองเห็นคือค่อนข้างจะคงที่จนกว่าจะมีอะไรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จึงจะทำให้เรากำหนดความหมายเสียใหม่

ปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งกว่านี้ก็คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับการเห็นและมโนทัศน์เกี่ยวกับภาษาถูกจัดระเบียบร่วมกันเหมือนร่างแห-ในความเชื่อ คุณค่าและความนึกคิดต่าง ๆ ซึ่งเราเรียกว่าเป็นโครงสร้างของมโนทัศน์ (conceptual structure) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อน โครงสร้างต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแบบสร้างที่ค่อนข้างมีความคงที่อันเป็นความเชื่อเกี่ยวกับโลกรอบตัวเราซึ่งทำให้เราจัดระเบียบสิ่งที่เราเห็น และรับโครงสร้างของมโนทัศน์เหล่านี้โดยผ่านวัฒนธรรมทางภาษา ผ่านการอ่าน ผ่านศิลปะ สถาปัตยกรรม และวิทยาศาสตร์ ล้วนรวมอยู่ในศูนย์กลางความเชื่อที่จัดระเบียบความเข้าใจโลก นอกจากนี้โครงสร้างของมโนทัศน์ที่ทำให้เราเข้าใจโลกยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการปกครอง อุดมคติต่าง ๆ และความเชื่อทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งอาศัยภาษาเป็นเครื่องกำหนดการรับรู้ได้เป็นอันมาก

นักจิตวิทยาและนักภาษาศาสตร์ทางภาษาให้ความเห็นว่า ช่วงระยะที่เราเริ่มกล่าวว่าเราเห็นอะไรเป็นช่วงระยะที่เราแปลหรือถ่ายถอดมโนทัศน์เกี่ยวกับการเห็นไปสู่มโนทัศน์เกี่ยวกับภาษา เราเริ่มนำสิ่งที่เราเห็นมาจัดวางรูปเสียใหม่ในทิศทางหรือแนวทางของความเชื่อและคุณค่าที่เรามีอยู่ นอกจากนั้นเรายังมีแนวโน้มที่ละเอียดหรือมองข้ามรายละเอียดบางอย่างจากสิ่งที่เราเห็น เรามักจะนำสิ่งปรากฏมาเปลี่ยนหรือถ่ายถอดเป็นถ้อยคำที่เราคุ้นเคย ดังตัวอย่างที่ Gordon Allport ได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในฤดูร้อน ปี ค.ศ. 1945 ที่ชุมชน Maine ก่อนที่ญี่ปุ่นจะยอมจำนนในสงครามโลกว่า

ครูสอนภาษาจีนคนหนึ่งได้ขับรถเข้ามาในชุมชน และได้ถามคนในชุมชนนั้นถึงทางที่จะขึ้นไปไปยังยอดเขาเพื่อชมทิวทัศน์ตามที่มักคุเทศก์ของสภาการค้าของเมืองอื่นแนะนำ

มา คนในชุมชนนั้นบางคนได้แนะทางขึ้นยอดเขาให้ แต่ต่อมาอีกราวหนึ่งชั่วโมง มีเสียง
พึมพำแข่งแซ่กันทั่วไปในชุมชนนั้นว่า มีจารชนของญี่ปุ่นขึ้นบนยอดเขาเพื่อถ่ายรูปพื้นที่บริเวณ
นั้น

Allport ได้ให้ความเห็นว่าเหตุการณ์นี้ได้ถูกบิดเบือนไป เพราะประชาชนในเวลานั้นกำลังมือคึดและมีกร
รับรู้ล่วงหน้า (preconceptions) เกี่ยวกับความเชื่อที่ชาวตะวันตกจะกระทำซึ่งแสดงให้เห็นว่า
การรับรู้บางทีก็ละทิ้งรายละเอียดจริง ๆ ทั้งหมดทำให้เกิดขัดแย้งกัน ความจริงหรือรายละเอียดมีอยู่
ว่า มีผู้มานั้นตามทิศทางที่จะขึ้นบนภูเขา และข้อเท็จจริงอีกอย่างหนึ่งก็คือไม่มีใครเห็นเขานักล่องถ่าย
รูปมาด้วย รายละเอียดบางอย่างของการรับรู้จึงถูกมองข้ามไป แต่คนในชุมชนนั้นกลับแปลว่า
“ชาวจีน” เป็น “ชาวญี่ปุ่น” (ที่เป็นเช่นนี้เพราะระยะนั้นเขาอาจเห็นลักษณะของคนตะวันตกจาก
ภาพยนตร์เท่านั้น) และแปล “ครู” ออกไปในรูปของ “จารชน” แต่ในที่สุดความจริงทั้งหมดก็ถูกเปิดเผยว่า
บุคคลผู้นั้นเป็นครูภาษาจีนที่สอนอยู่ในสถานศึกษาแห่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกา และได้รับอนุญาตให้
หยุดพักผ่อนในฤดูร้อน

นี่เป็นเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า เราจัดระเบียบสิ่งที่เราเห็นผ่านความเชื่อของสิ่งที่เรามีอยู่ใน
วัฒนธรรมของเรา แล้วเราก็รายงานสิ่งที่เราจัดระเบียบนี้ให้สอดคล้องกับความเชื่อที่เรามี
อยู่ แสดงว่าถ้อยคำได้ช่วยกำหนดความคิดของเรา และถ่ายทอดความคิดของเราออกมาเป็นลายลักษณ์
อักษร โดยมีวัฒนธรรมและความเชื่อต่าง ๆ ช่วยเป็นกรอบให้เรารับรู้เข้าใจและช่วยให้เราถ่ายทอดได้
อย่างมีความหมาย

โครงสร้างของมโนทัศน์ในข้อเขียนอ้างเหตุผล

ประเด็นที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นเรื่องง่าย ๆ แต่จะขอเน้นมากเป็นพิเศษคือผู้เขียน
“มอง” ผ่านโครงสร้างของมโนทัศน์ที่คงที่ จึงเป็นการง่ายที่จะพิจารณาความคิดหรือข้อสรุปที่ทำให้
เกิดความคงที่นั้น ซึ่งสามารถช่วยทำให้มองโลกในวิถีที่เป็นจริงได้ โครงสร้างมโนทัศน์ของผู้เขียนจัด
ระเบียบโลกของเขาและสิ่งที่เขา “เห็น”, หรือเขาบันทึกการสะท้อนเหล่านี้เหมือนกับโลกที่เขา
เห็น แล้วส่งผ่านมายังผู้อ่านในงานเขียน ผู้เขียนบันทึกการรับรู้ของเขาเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะสนับสนุนผู้
อ่านให้ร่วมกับเขา คือรับเอาโครงสร้างมโนทัศน์ของเขาเหมือนกับท่านเป็นเจ้าของโครงสร้างมโนทัศน์
นั้น ในความหมายดังกล่าว ข้อเขียนทั้งหมดไม่ว่าเป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์หรือประวัติ-
ศาสตร์ ฯลฯ จึงเสมือนเชื่อเชิญผู้อ่านร่วมพิจารณาสนับสนุนลักษณะดังกล่าวในงานเขียน
ของเขา

การเขียนเริ่มต้นที่ไหน

ข้อเขียนทั้งหลายเริ่มต้นด้วยความคิดที่เกี่ยวกับโลกของวัตถุ โลกของสังคมหรือโลกแห่งความรู้สึกทางจิตใจ ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนประกอบของโครงสร้างมโนทัศน์ของผู้เขียน ซึ่งถูกกำหนดโดยการส่งผ่านภาษาพูดหรือการอ่าน หรือมันอาจจะเกิดมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เขียน หรือได้รับการทดลองที่ผ่านการทดสอบอย่างระมัดระวัง ฯลฯ

ข้อสรุปต่าง ๆ ที่ได้กำหนดในทางวิทยาศาสตร์ โดยการสังเกตทดลองเป็นลักษณะพิเศษของงานเขียนอย่างหนึ่ง ผู้เขียนได้ใช้หลักพื้นฐานของการอ้างเหตุผลที่เป็นระเบียบ ซึ่งเรียกกันว่า การอ้างเหตุผลโดยการนิรนัย (deductive argument) รูปแบบของการอ้างเหตุผลแบบนี้มีลักษณะซับซ้อนและเรียงลำดับความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของข้อสรุปอย่างระมัดระวัง เราเรียกส่วนประกอบที่นำมาอ้างนี้ว่าเป็นข้อความยืนยัน และจะจบลงด้วยการอ้างเหตุผลที่จัดระเบียบได้อย่างเหมาะสม—เป็นข้อสรุปที่สมเหตุสมผล การอ้างเหตุผลโดยการนิรนัยคล้าย ๆ กับการพิสูจน์ในเรขาคณิต โดยกำหนดข้อความที่เป็นหลักฐานยืนยันสำคัญ กับข้อความที่เป็นหลักฐานยืนยันรองลงมา แล้วในตอนสุดท้ายจึงเป็นคำสรุป (conclusion) จากข้อความยืนยันทั้งสองนั้น ดังตัวอย่าง

ทุกคนเกิดมาต้องตาย	(ข้อความยืนยันสำคัญ)
โสเครติสเป็นคน	(ข้อความยืนยันรอง)
ดังนั้นโสเครติสต้องตาย	(คำสรุป)

การอ้างเหตุผลด้วยวิธีดังกล่าวอยู่ในรูปของนิรนัย (syllogism) ซึ่งในที่ที่ไม่มีจุดประสงค์จะชี้แจงว่าใช้วิธีการพิสูจน์อย่างไรหรือทดสอบอย่างไร แต่จะขออภิปรายว่า ข้อสรุปหรือความคิดที่ใช้นำมาใช้อืนยันในข้อความที่อ้างเหตุผลเป็นอย่างไร และผู้อ่านจะประเมินอย่างไร

การประเมินข้อความที่อ้างเหตุผล

มีอยู่บ่อยครั้งเหมือนกันที่ผู้อ่านรู้สึกลำบากในการที่จะไปกำหนดว่าอะไรเป็นข้อสรุปหรือความเห็นหรือความเชื่อซึ่งอยู่เบื้องหลังคำกล่าวของผู้เขียน ทั้งนี้เพราะว่าผู้เขียนไม่ได้เขียนบอกไว้โดยตรงไปตรงมาว่าเขาเชื่ออะไร และเขาไม่สามารถบอกผู้อ่านเสมอไปว่าโครงสร้างมโนทัศน์ของเขาช่วยให้เขากำหนดโลกที่เขาเห็นขึ้นมาได้อย่างไร แต่ถึงอย่างไรก็ตามในฐานะที่เราเป็นผู้อ่าน จำเป็นต้องประเมินโครงสร้างมโนทัศน์ของผู้เขียน โดยประเมินจากข้อความการอ้างเหตุผลของเขา

ชนิดของข้อความอ้างเหตุผล (argument) ที่เรานำมาพิจารณาเพื่อกรออ่านในที่นี้ได้แก่ ข้อความการอ้างเหตุผล แบบอุปนัย (inductive argument) ลักษณะการอ้างความแบบนี้มีลักษณะอย่างไร จะขอชักตัวอย่างประกอบให้เห็นดังนี้ สมมุติว่าเราต้องการกล่าวคำสรุปของสิ่งทั้งหมดของกลุ่มนั้น (เช่น กลุ่มของนักเรียนทั้งหมด, หรือรถยนต์ทั้งหมด, หรือสนามเทนนิสทั้งหมด ฯลฯ) แต่ถ้าเราไม่สามารถที่จะสำรวจหรือวัดจากทุก ๆ ส่วนของสิ่งทั้งหมดของกลุ่มนั้น เราก็เลือกสำรวจหรือวัดจากข้อมูลบางส่วนของกลุ่มนั้น (เช่น จากนักเรียนบางคน, จากรถยนต์บางคน ฯลฯ) แล้วลงความเห็นหรือสรุปสิ่งทั้งหมดของกลุ่มจากข้อมูลบางส่วนที่ได้เห็นหรือได้สัมผัสมา ดังนั้นข้อความการอ้างเหตุผลแบบอุปนัยก็คือข้อความที่กล่าวคำสรุปของสิ่งทั้งหมดจากการข้อมูลบางส่วนของสิ่งนั้น นั่นเอง

ข้อความการอ้างเหตุผลแบบอุปนัยมีอยู่ 3 อย่าง กล่าวคือ ผู้เขียนอาจอ้างเหตุผลจากการสุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกมาจากหลาย ๆ ตัวอย่างหรือเลือกมาจากตัวอย่างส่วนมากที่เป็นตัวแทนของกลุ่มนั้น แล้วก็กล่าวสรุปจากสุ่มตัวอย่างเหล่านี้ หรือผู้เขียนอาจจะสำรวจหรือสังเกตเหตุการณ์บางอย่างที่เป็นสาเหตุให้เป็นผลเกิดเหตุการณ์อื่น ๆ แล้วก็พิจารณาว่าคำสรุปบนพื้นฐานของสาเหตุและผลนั้น และสุดท้ายผู้เขียนอาจสังเกตหรือสำรวจเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คล้ายกัน แล้วก็กล่าวสรุปโดยใช้แนวเทียบ (analogy) ข้อความที่อ้างเหตุผลแบบอุปนัยจะสมเหตุสมผล (Valid) ต่อเมื่อหลักฐานที่นำมาสนับสนุนนั้นพอเพียงและเป็นที่ยอมรับกัน ซึ่งจะขอกล่าวถึงการประเมินข้อความการอ้างเหตุผลแบบอุปนัยแต่ละชนิดไปตามลำดับดังนี้

1. การอุปนัยโดยการสุ่มตัวอย่าง

เมื่อผู้เขียนรวบรวมตัวอย่างต่าง ๆ หรือสุ่มตัวอย่างบางส่วนจากจำนวนประชากรที่มากกว่าหรือทั้งหมด แล้วก็กล่าวสรุปบนพื้นฐานของสุ่มตัวอย่างเหล่านี้เป็นวิธีที่ผู้เขียนสร้างข้อความอ้างเหตุผลแบบอุปนัยโดยการสุ่มตัวอย่าง บางครั้งผู้เขียนใช้วิธีอ้างเหตุผลเช่นนี้ ผู้อ่านต้องประเมินสุ่มตัวอย่างที่เขานำมาใช้ว่าเขาปฏิบัติกรรวบรวมข้อมูลอย่างไร และกล่าวสรุปในรูปอุปนัยบนพื้นฐานของข้อมูลอย่างไรด้วย

โดยปรกติผู้อ่านไม่ทราบว่าคุณเขียนใช้การอุปนัยโดยสุ่มตัวอย่างขอให้ดูข้อความต่อไปนี้เป็นอุทาหรณ์

เดือนที่แล้วในรัฐอาแคนซอส โศกกระเบื้องจำนวนครึ่งหนึ่งที่มีอยู่ในรัฐเกิดเป็นโรคเท้าเปื่อย โรคปากเปื่อย และมีแผลเปื่อยที่หน้า

ข้อความนี้ผู้เขียนทราบได้อย่างไรว่าจำนวนครึ่งหนึ่งของโคกระบือในรัฐนี้เป็นโรค? เขาได้สำรวจจากจำนวนโคกระบือทั้งหมดจริง ๆ หรือ? คำตอบก็คือไม่ได้สำรวจจริง ๆ แต่เขาได้สุ่มตัวอย่างจากสัดส่วนของจำนวนโคกระบือทั้งหมดแล้วกล่าวคำสรุป (จากการคำนวณของเขา) ว่าโคกระบือจำนวนครึ่งหนึ่งในรัฐเป็นโรค แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การสุ่มตัวอย่างของเขานี้บางทีอาจจะไม่ได้สุ่มมาโดยตรง เขาอาจจะสุ่มตัวอย่างมาจากแหล่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้ เช่น

1. สหพันธ์สัตว์กรในท้องที่ ก. รายงานว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของฝูงโคกระบือในท้องที่นั้นเป็นโรคเท้าเปื่อยและโรคปากเปื่อย
2. โคกระบือจำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ในท้องที่ ข. ก็เป็นโรคเหมือนกัน แต่เป็นคำให้สัมภาษณ์ของบุคคลที่มีชื่อเสียงในท้องที่ ข.
3. เจ้าของปศุสัตว์สามคนในท้องที่ ก. กล่าวว่าโคกระบือที่เขาเลี้ยงมีจำนวน 15 เปอร์เซ็นต์ที่เป็นโรคดังกล่าว

จะเห็นว่าการปฏิบัติการสุ่มตัวอย่างที่ผู้เขียนใช้ อาจพิจารณาจากแหล่งข้อมูลแหล่งแรกเพียงแหล่งเดียว ว่าครึ่งหนึ่งของโคกระบือทั้งหมดป่วยด้วยโรคเท้าเปื่อยและปากเปื่อย ถ้าเช่นนั้นรายงานของผู้เขียนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงหรือไม่? และเป็นไปได้ไหมที่เขาอ้างจำนวนโคกระบือว่าเป็นครึ่งหนึ่งของทั้งรัฐจริง ๆ? เราจะใช้เกณฑ์อะไรไปประเมินรายงานหรือข้อเขียนของเขาว่าสมเหตุสมผลหรือไม่

เกณฑ์สำหรับประเมินหรือพิจารณาว่าข้อความอุปนัยโดยสุ่มตัวอย่างสมเหตุสมผลน่ายอมรับหรือไม่นั้น คือสุ่มตัวอย่างนั้นควรเป็นตัวแทนหรือแบบจริง ๆ ของประชากรทั้งหมด ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นว่าผู้เขียนบางคนได้ละเลยเกณฑ์ข้อนี้ ขอให้ดูตัวอย่างต่อไปประกอบ

คนหนุ่มสาวมีความคิดรุนแรงทางการเมืองมีจำนวนเพิ่มขึ้น

จากการสำรวจประชามติที่มหาวิทยาลัยบอสตัน ผู้วิจัยได้สรุปว่า

คนหนุ่มสาวชาวอเมริกันที่มีอายุระหว่าง 18 ปี-25 ปี เป็นผู้ที่มีความคิดเห็นรุนแรงต่อแนวทางการปกครอง มากกว่าเมื่อสิบปีที่แล้วมา

เราจะกล่าวได้ไหมว่า คำสรุปนี้สมเหตุสมผล? นักศึกษาที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เป็นตัวแทนหรือเป็นแบบจริง ๆ ของคนหนุ่มสาวชาวอเมริกันทั้งหมดหรือ? เราอาจจะตอบว่า “ไม่ใช่” แต่อาจจะเป็นไปได้ที่ว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีความคิดรุนแรงทางการเมืองมากกว่าคนหนุ่มสาวอื่น ๆ

ที่ไม่ได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยที่สรุปรายงานเรื่องนี้ขาดความระมัดระวังในการปฏิบัติการสุ่มตัวอย่าง เพราะกลุ่มที่นำมาสำรวจนั้นไม่ใช่เป็นตัวแทนจริงของคนกลุ่มใหญ่ทั้งหมดที่เขาจะนำมาสรุป

สุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนจริงของกลุ่ม จะต้องมียุทธศาสตร์ 2 ประการ คือ

ประการแรก ต้องเลือกสุ่มจากประชากรทั้งหมด และต้องสุ่มให้กระจายทั่วไปทั้งกลุ่ม ไม่ใช่สุ่มจากส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียว แล้วกล่าวคำสรุปทำนองว่า คนหนุ่มสาวชาวอเมริกันทั้งหมดมีความเชื่อเช่นนั้น ถ้าจะกล่าวคำสรุปทำนองนี้ ก็ต้องสุ่มตัวอย่างคนหนุ่มสาวที่อยู่ตามภาคต่าง ๆ ทุกภาค ทั้งเพศหญิง เพศชาย ทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยและไม่ได้ศึกษา รวมทั้งผู้ที่มีอาชีพต่าง ๆ กัน มีฐานะต่าง ๆ กันด้วย ฯลฯ สุ่มที่ตัวอย่างที่ได้มาจึงจะเป็นสุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงหรือเป็นตัวแทนหรือแบบจริง ๆ ของกลุ่ม

ประการที่สอง สุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนหรือแบบจริงของกลุ่ม จะต้องมียุทธศาสตร์ที่จะนำมาสนับสนุนคำสรุปนั้นได้ ขอให้ดูตัวอย่างต่อไปนี้ประกอบ

ข้าพเจ้าใช้เวลาสามสัปดาห์เพื่อสังเกตความเจริญเติบโตของมะเขือเทศสามต้น ทุกต้นได้รับแสงสว่างและความร้อนเท่าเทียมกัน ต้นที่หนึ่งปล่อยให้เจริญเติบโตในที่ที่ไม่มีเสียงรบกวน ต้นที่สองเปิดเสียงเพลงคลาสสิกให้มันฟัง และต้นที่สามเปิดเสียงเพลงร็อกให้มันฟัง เนื่องจากต้นมะเขือเทศที่เปิดเพลงร็อกให้ฟังสูงถึงสามนิ้วและสูงมากกว่าอีกสองต้น ข้าพเจ้าจึงสรุปผลจากการทดลองครั้งนี้ได้ว่า พืชที่เปิดเพลงร็อกให้ฟังจะเติบโตรวดเร็วกว่าพืชอื่น ๆ

จะเห็นว่าคำสรุปของผู้เขียนน่าสนใจมาก แต่ไม่สมเหตุสมผล เพราะไม่ได้สรุปบนพื้นฐานของตัวแทนของกลุ่มที่มากพอ ต้นพืชสามต้นที่ผู้รายงานนำมาทดลองไม่เป็นหลักฐานที่เพียงพอสำหรับนำมาสนับสนุนคำสรุปเกี่ยวกับต้นไม้ทั้งหมด ลักษณะเช่นนี้เป็นการอ้างเหตุผลบกพร่อง เพราะด่วนสรุปโดยขาดตัวอย่างที่เพียงพอนั่นเอง

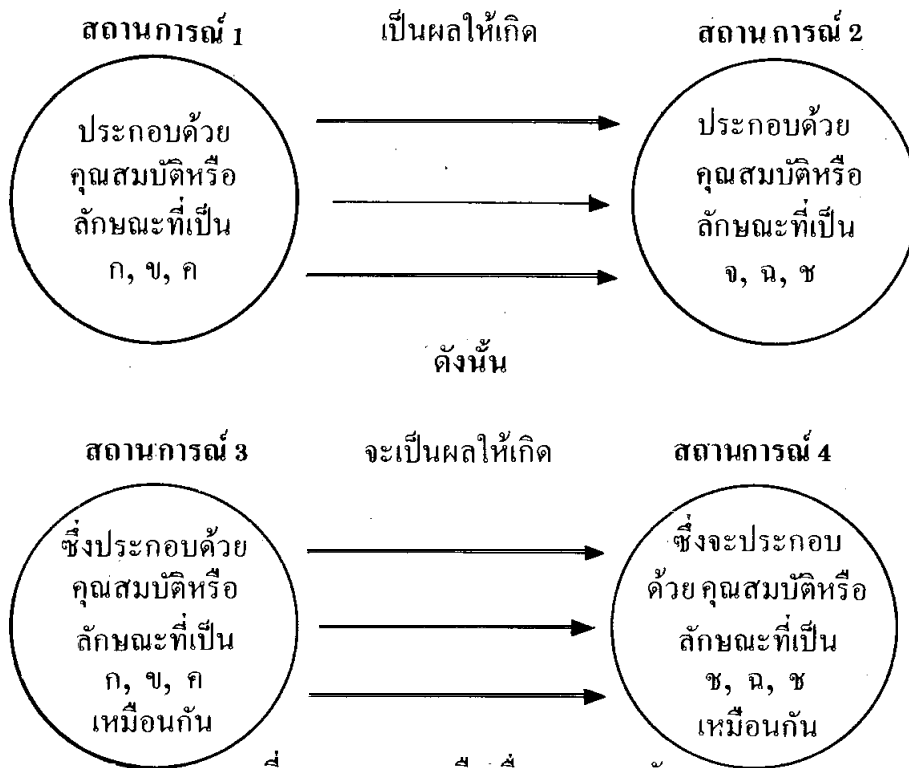
2. การอุปนัยโดยการใช้เหตุและผล

ก่อนที่จะกล่าวถึงสาระสำคัญของเนื้อหาในประเด็นนี้ ขอยกตัวอย่างข้อความตอนหนึ่งมาประกอบการพิจารณาดังนี้

เป็นที่คาดหมายกันว่า ระดับผลผลิตของสหรัฐในช่วงต้นปีนี้จะสูงขึ้นหลังจากที่ได้ตกต่ำไปมาก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 จะทำให้ภาวะเศรษฐกิจของสหรัฐจะฟื้นตัวขึ้นใหม่อย่างรวดเร็ว

จะเห็นว่าตัวอย่างการพยากรณ์ดังกล่าวเป็นข้อความอ้างเหตุผลแบบอุปนัยโดยใช้เหตุและผลคำสรุปของผู้เขียนกล่าวว่า “เศรษฐกิจของสหรัฐจะฟื้นตัวขึ้น” (เป็นผล) โดยอาศัยเหตุที่ว่า “ระดับผลผลิตของสหรัฐในช่วงต้นปีนี้จะสูงขึ้นหลังจากที่ได้ตกต่ำไปมาก” จึงเห็นได้ว่าคำสรุปของผู้เขียนมาจากการสำรวจเหตุการณ์ในอดีต แล้วนำมาเป็นเหตุ ทำให้เกิดผลอย่างหนึ่งคือเศรษฐกิจจะดีขึ้น ซึ่งคำสรุปนี้หากพิจารณาดูให้ดี จะเห็นว่า ไม่สมเหตุสมผล เพราะเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายหลังอีก เหตุการณ์หนึ่งอาจจะไม่มีผลสืบเนื่องต่อกัน การที่เศรษฐกิจของสหรัฐฟื้นตัวขึ้น ไม่ใช่มาจากเหตุ เพราะระดับผลผลิตตกต่ำตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 แต่น่าจะมาจากเหตุอื่น ๆ เช่น การขยายที่ทำกินเพิ่มขึ้น การปรับปรุงคุณภาพของการผลิตดีขึ้น หรือการขายสินค้าออกได้มากขึ้น ฯลฯ ซึ่งน่าจะสมเหตุสมผลกว่า ดังนั้นเมื่อเห็นข้อความอุปนัยที่ใช้เหตุและผลผู้อ่านควรพิจารณาเหตุเสียก่อนว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนนั้นจะนำมาเป็นสาเหตุยืนยัน ทำให้เหตุการณ์ที่เกิดทีหลังเป็นผลได้เสมอไปหรือไม่

การเขียนข้อความอุปนัยโดยใช้เหตุผลที่ดี มีเกณฑ์เช่นเดียวกับข้อความที่ใช้เหตุผลแบบอื่น ๆ กคือเหตุที่นำมาอ้างนั้น จะต้องสืบเนื่องหรือเกี่ยวข้องกับผลที่นำมากล่าว (ข้อความนั้นต้องเป็นเหตุเป็นผลกันจริง ๆ) เขียนแสดงด้วยภาพให้เข้าใจง่ายดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของเหตุกับผล

จะเห็นได้ว่า ถ้าสถานะการณ์ที่ 1 เป็นตัวแบบของเหตุอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจมีลักษณะหรือคุณสมบัติปลีกย่อยหลายประการ (เช่น ก, ข, ค) อันมีความสืบเนื่องทำให้เกิดเป็นผลในสถานะการณ์ที่ 2 ตัวแบบของผลที่เกิดขึ้นนั้นอาจมีลักษณะหรือคุณสมบัติปลีกย่อยหลายประการเหมือนกัน (เช่น จ, ฉ, ช) เหตุ (ในสถานะการณ์ที่ 1) กับผล (ในสถานะการณ์ที่ 2) จะต้องวางอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลักตรรกวิทยา คือมีความสมเหตุสมผล ถ้าเราถือตัวแบบของเหตุผลเช่นนี้เป็นเกณฑ์แล้ว ดังนั้นต่อมาเมื่อจะสรุปสถานะการณ์อื่น ๆ เช่น สถานะการณ์ 3 เป็นเหตุให้เกิดสถานะการณ์ 4 ข้อความที่เราสรุปก็จะสมเหตุสมผลด้วย

ขอขยายความเรื่องความสืบเนื่องอย่างสมเหตุสมผลว่าเป็นอย่างไร ปัญหาที่เราอาจใช้สามัญสำนึกง่าย ๆ ตอบว่า ควรดูหลักฐานที่นำมากล่าวเป็นเหตุและผลว่าน่าเชื่อถือได้แค่ไหน และน่าจะเกี่ยวข้องกันแค่ไหน เช่นถ้ากล่าวว่

นายเพ็งเข้าบาร์เพียงไม่กี่ชั่วโมง (เหตุ) คุณนายก็มาถึง (ผล)
นำกล้วจะตามกลับบ้าน (สรุป)

ข้อความสรุปนี้อาจจะผิดก็ได้ เพราะ เหตุกับผลที่นำมาอ้างอาจไม่เกี่ยวข้องกันคือคุณนายอาจจะไม่ทราบเรื่องที่สามี่เข้าบาร์ บังเอิญคุณนายมาธุระแถวนั้น ผู้ที่เห็น (ผู้เขียน) จึงรีบสรุปเป็นเชิงคาดคะเนว่า คุณนายคงมาตามสามีกลับบ้าน เมื่อเหตุกับผลไม่เกี่ยวข้องกันเช่นนี้คำสรุปก็ไม่น่าเชื่อถือ ขอให้ลองดูตัวอย่างเรื่องทำนองเดียวกันอีก แต่เขียนอ้างเหตุผลและสรุปว่า

นายหนี่คุณนายไปเที่ยวบาร์ (เหตุ) คุณนายทราบและตามมาพบนายที่บาร์ (ผล) นำกล้วนายถูกลากตัวกลับบ้าน (สรุป)

ข้อความนี้ มีเหตุและผลค่อนข้างจะเกี่ยวข้องกัน คำสรุปจึงน่าเชื่อถือได้มากกว่า ตัวอย่างที่ยกมาก่อน

หลุมพรางของการอุปนัยโดยใช้เหตุและผลที่ควรพิจารณาในข้อเขียนคือ ผู้เขียนบางคนให้เหตุผลผิดโดยการใช้วิธีดูลำดับของเวลา คือบางทีเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเกิดขึ้นก่อน อาจจะไม่ใช่เหตุของอีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเกิดทีหลัง แต่ผู้เขียนใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเป็นเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดทีหลัง บางทีการใช้เหตุผลเช่นนี้อาจไม่ถูกต้องดังตัวอย่างที่เรากล่าวมาแล้ว

3. การอุปนัยโดยใช้แนวเทียบ

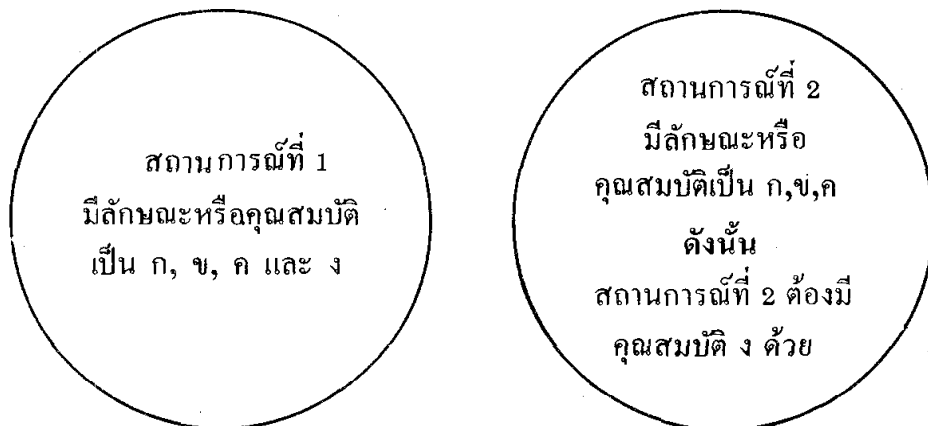
การสร้างคำสรุปผ่านการสังเกตโดยใช้แนวเทียบหรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน เป็นวิธีอุปนัยแบบที่สามที่นิยมใช้กันมาก ขอให้ดูจากตัวอย่างต่อไปนี้ประกอบ

สหรัฐอเมริกาควรจะได้ทบทวนต่อข้อผูกพันที่มีต่อสาธารณรัฐเกาหลีมากขึ้น นี่เป็นคำกระตุ้นเตือนของทางราชการฝ่ายเกาหลีใต้เมื่อสัปดาห์ที่แล้ว ทั้งนี้เพราะสหรัฐกำลังจะลดความช่วยเหลือด้านทหารและเศรษฐกิจ ที่มีต่อภูมิภาคนี้ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์เกิดความเปลี่ยนแปลง รัฐบาลของเกาหลีใต้ได้เกิดขึ้นใหม่ สถานการณ์ดังกล่าวนำมาเป็นข้อยืนยันว่าสหรัฐอเมริกาจะละเลยต่อคำสัญญาหรือข้อผูกพันที่มีประเทศแถบภูมิภาคนี้

คำกล่าวรายงานนี้เป็นการสรุปแบบอุปนัยซึ่งแถลงโดยหน่วยราชการเกาหลีใต้ แต่เป็นคำแถลงที่ใช้กระบวนการของแนวเทียบ การให้เหตุผลด้วยวิธีอุปนัยนี้ ได้กล่าวถึงบางสิ่งบางอย่างที่คล้ายกันทำนองนี้

1. สหรัฐอเมริกาเลิกล้มข้อผูกพันที่จะให้ความช่วยเหลือด้านการทหารและด้านเศรษฐกิจในเอเชียอาคเนย์
2. สถานการณ์ในเอเชียอาคเนย์และในเกาหลีคล้ายคลึงกัน
3. สหรัฐอเมริกาจะไม่รักษาคำมั่นสัญญาหรือข้อผูกพันต่อประเทศในเอเชียอาคเนย์

จึงเห็นได้ว่าการอุปนัยโดยวิธีนี้ค่อนข้างจะเป็นนามธรรม แต่เราก็อาจแสดงแบบสร้างความสัมพันธ์ของแนวเทียบซึ่งมีลักษณะคล้ายกับภาพที่ 5

ภาพที่ 5

คำสรุปในภาพที่ 5 สมเหตุสมผลหรือไม่? คำตอบก็คือว่า ขึ้นอยู่กับขนาดหรือระดับของความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างสถานการณ์ที่ 1 กับสถานการณ์ที่ 2 การอุปนัยโดยใช้แนวเทียบ อนุญาตให้ผู้เขียนสร้างการเทียบเคียงที่น่าสนใจบางอย่าง คือการคาดคะเนเกี่ยวกับเหตุการณ์ โดยการเสี่ยง และผู้อ่านต้องการที่จะทราบการเสี่ยงที่ผู้เขียนคาดคะเน เราในฐานะผู้อ่านจึงสามารถประเมินการอุปนัยโดยใช้แนวเทียบได้ง่าย คือคำสรุปจะสมเหตุสมผลขึ้นอยู่กับ การเทียบเคียงของหลักฐานที่น่าสนับสนุน มาเกี่ยวข้องกันอย่างเพียงพอ ดังตัวอย่างที่เรายกมา มีหลักฐานที่น่ามาสนับสนุนและเกี่ยวข้องกัน ของสถานการณ์ในเอเชียอาคเนย์กับในเกาหลีคือ

1. สหรัฐอเมริกามีเลขาธิการที่ จะให้ความช่วยเหลือด้านทหารและด้านเศรษฐกิจในเอเชียอาคเนย์
2. สถานการณ์ในเอเชียอาคเนย์และในเกาหลีคล้ายคลึงกัน (คือต่างก็เปลี่ยนแปลง)
3. สหรัฐจะไม่รักษาคำมั่นสัญญาหรือข้อผูกพันที่มีต่อประเทศเอเชียอาคเนย์

ดังนั้นเมื่อสถานการณ์ดังกล่าวคล้ายกัน รัฐบาลเกาหลี จึงสรุปในทำนองว่า

“สหรัฐจะไม่ช่วยเหลือเกาหลีตามข้อผูกพันที่เคยมีต่อกันด้วย” จะเห็นว่าคำสรุปนั้นเป็นลักษณะที่ทางราชการเกาหลีเสี่ยงหรือเดาทำที่ของสหรัฐอเมริกาจากหลักฐานที่มีอยู่สามอย่าง แล้วจึงเสนอให้สหรัฐอเมริกาทบทวนถึงพันธสัญญาต่าง ๆ เสียใหม่

ยังมีข้อความให้เหตุผลอีกแบบหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนเพียงแต่เสนอหลักฐานหรือข้อมูลต่าง ๆ มาให้ แต่ไม่ได้กล่าวคำสรุปหรือคำสรุปนั้นกล่าวอย่างไม่ชัดเจน ปล่อยให้ทำหน้าที่ของผู้อ่านเป็นผู้สร้างคำสรุปเอง โดยอนุมานจากหลักฐานหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เขียนแสดง เราเรียกคำสรุปที่มีลักษณะดังกล่าวว่า คำสรุปเชิงนัย (implicit conclusions) ซึ่งไม่ใช่คำสรุปโดยตรงของผู้เขียน แต่เกิดจากการสรุปของผู้อ่านเมื่อได้อ่านข้อเขียนนั้น

ข้อเขียนที่ให้แบบเหตุผลแบบนี้ช่วยให้ผู้อ่านเป็นผู้มีส่วนร่วมในการประสานความคิดกับผู้เขียนอย่างเต็มที่ เพราะเพียงแต่ผู้เขียนเป็นผู้เสนอหลักฐานหรือข้อมูล ผู้อ่านก็จะสร้างคำสรุปจากรายละเอียดที่ผู้เขียนเสนอมานั้น คือ ผู้อ่านพยายามเติมส่วนที่ขาดหายไปจากข้อเขียนที่เขาได้อ่าน ให้เต็มสมบูรณ์ (เช่นเดียวกับกรณีที่เราดูภาพที่ 1 แล้วเติมส่วนที่ขาดหายไปให้เห็นเป็นรูปสุนัข) และข้อเขียนทำนองนี้ถ้าผู้เขียนได้กระทำหรือวางแผนอย่างระมัดระวัง ผู้อ่านก็จะสร้างคำสรุปได้ตรงกับที่ผู้เขียนหวังหรือตั้งใจไว้

การประเมินโครงสร้างของมโนทัศน์ในข้อความอ้างเหตุผล

ในตอนต้น ๆ ของบทนี้ เราได้กล่าวแล้วว่า ข้อเขียนทั้งหลายเริ่มต้นด้วยความคิดที่กำหนดขึ้นจากสิ่งที่ผู้เขียนเห็น และนำเอาการรับรู้สิ่งที่เห็นนั้นมาจัดระเบียบเสนอต่อผู้อ่านอย่างไร ถ้าหากว่าคำกล่าวนี้เป็นความจริง ก็หมายความว่าผู้เขียนไม่ได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ในโลกเลย หรือสิ่งที่เขียนนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่ไม่เคยรู้มาก่อน นั่นก็คือผู้เขียนเห็นได้ไกลแค่โครงสร้างมโนทัศน์ที่เขามี ซึ่งได้แก่ความเชื่อ คุณค่าและความคิดต่าง ๆ ที่ยอมให้เขาเห็น (เห็นอยู่ในขอบเขตของโครงสร้างมโนทัศน์ที่เขามีเท่านั้น) ตัวอย่างที่เห็นง่ายคือ เมื่อเราจะสรุปอะไร คำสรุปนี้ไม่ใช่เป็นของใหม่ เช่นผู้เขียนจะสรุปโดยวิธีอุปนัยที่เรากล่าวมาในบทนี้ แม้ว่าคำสรุปดูเหมือนเป็นของแปลกกว่าที่เคยรู้กันมา แต่ก่อนจะสรุปผู้เขียนก็ต้องหาหลักฐานมาสนับสนุน หลักฐานดังกล่าวต้องเป็นสิ่งที่เขาหรือผู้อ่านต้องเข้าใจมาก่อนหรือเข้าใจรับรู้ร่วมกันได้ นั่นคือต้องสรุปจากข้อมูลหลักฐานที่มีอยู่ก่อน และหลักฐานที่นำมาสนับสนุนต้องน่าเชื่อถือจึงจะทำให้คำสรุปสมเหตุสมผล ซึ่งจะว่าไปแล้วคำสรุปก็ไม่น่าจะเป็นของใหม่เพราะสรุปจากพื้นฐานของสิ่ง (หลักฐาน) ที่เรารู้แล้ว

ดังนั้นการประเมินโครงสร้างมโนทัศน์ของผู้เขียนในข้อความอ้างเหตุผล เราอาจพิจารณาได้จากหลักฐานต่าง ๆ ที่เขานำมากล่าวอ้างในงานของเขาว่าน่าจะยอมรับหรือน่าเชื่อถือแค่ไหนขอให้อ่านข้อความนั้น ๆ ต่อไปด้วยความพินิจพิจารณาที่ ข้อความนี้ คัดมาจากข้อเขียนของ Loren Eiesley ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ผู้หนึ่งของสหรัฐอเมริกา กล่าวถึงคำพูดของสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งเมื่อหลายปีมาแล้วว่า

ขณะที่สหรัฐส่งยานอวกาศลงไปยังดวงจันทร์ ยังไม่ทันสำเร็จเรียบร้อยดี สมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งได้กล่าวคำแถลงออกมาอย่างอาชวาทว่า “เราเป็นเจ้าของจักรวาลและเราสามารถที่เดินทางไปได้ทุกหนทุกแห่งที่เราปรารถนา” คำกล่าวนี้ได้แพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง และถูกนำไปกล่าวในบทนำของหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ

คำกล่าวของวุฒิสมาชิกให้เหตุผลจากข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์เดินทางไปดวงจันทร์ แต่นักวิทยาศาสตร์ (Eiesley) เห็นว่า คำสรุปในคำกล่าวนี้ไม่ชัดเจน เพราะกล่าวเกินขอบเขตที่มนุษย์สามารถจะเป็นได้ แม้ว่าคำกล่าวนี้จะเป็ความเชื่อ หรือความศรัทธาที่ก้าวหน้าล้ำยุคเพียงใดก็ตาม Eiesley ได้แสดงความเห็นต่อคำกล่าวนี้ในทำนองว่า

คำพูดของสมาชิกวุฒิสภาเป็นคำหวานที่เกิดขึ้นจากโครงการในฝัน เพราะหวังจักรวาลไม่ได้คับแคบโดยการไ้ระยะเดินทางเพียงไม่กี่ร้อยไมล์ ดาวและหมู่ดาวที่รวมกันเข้าเป็น

จักรวาลนั้นมีจำนวนมากมายกว่าใบหญ้าในสนาม ที่กล่าวว่ามนุษย์เป็นเจ้าของจักรวาล เหมือนกับนำเอาตุ๊กเต้นตัวหนึ่งไปวางไว้ที่ตึกทำเนียบรัฐสภา และด้วยข้อเท็จจริงแล้วเป็นไปได้ที่จะประดิษฐ์เครื่องลากจูงมนุษย์ไปทั่วจักรวาลในอนาคต เพราะกลุ่มดาวหรือทางช้างเผือก (galaxies) ที่อยู่ขอบรอบนอกที่เราเห็นมันเคลื่อนไหวนี้ออกไปรวดเร็วกว่าที่เราจะเข้าไปสู่มันได้

ความเห็นของนักวิทยาศาสตร์ที่วิจารณ์คำกล่าวของวุฒิสมาชิก คือเขาไม่เน้นความสามารถของมนุษย์ที่สามารถเดินทางไปด้วยจันทรได้ แต่เขาเน้นถึงข้อจำกัดของการเดินทางไปในจักรวาลอันกว้างใหญ่ไพศาล ว่ากันไปแล้ววุฒิสมาชิกมีประสบการณ์และความสนใจในด้านการเมืองและการปกครอง เมื่อมนุษย์ได้ใช้ความพยายามและมีความรู้สึกรักภูมิใจต่อผลที่ได้พยายาม จึงทำให้เขาพูดออกมาตามแนวคิดหรือด้วยกรอบของมโนทัศน์ (conceptual framework) นี้ ว่ามนุษย์ประสบความสำเร็จในการเป็นเจ้าโลก ซึ่งถ้ามีความหมายเพียงแค่นี้ คำกล่าวของเขาก็เป็นไปได้ แต่คำพูดของนักวิทยาศาสตร์กล่าวไปตามความรู้ที่เขาได้รับมาโดยตรง ว่ามีอะไรที่มาเป็นอุปสรรคจำกัดมนุษย์ที่จะเดินทางไปยังดวงดาวต่าง ๆ และถ้ามนุษย์เดินทางไปได้ ก็ไม่น่าจะมีฐานะเป็นเจ้าของจักรวาลได้ (เหมือนตุ๊กเต้นอยู่ในตึกทำเนียบรัฐสภา)

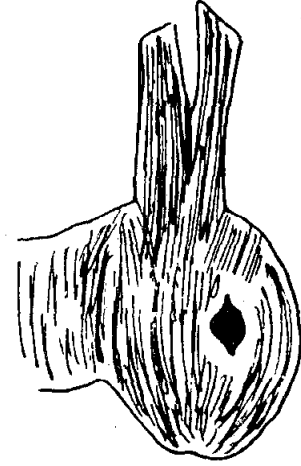
ถ้าจะถามว่าโครงสร้างของมโนทัศน์ทั้งสองฝ่ายนี้ ฝ่ายใดถูก ก็จะไม่มีการตอบสำหรับคำถามนี้ ซึ่งถ้าว่ากันไปแล้ว เราเชื่อว่า คำสรุปของวุฒิสมาชิกที่กล่าวออกมานั้น ขาดความรู้เกี่ยวกับเรื่องจักรวาล แต่ถ้าพิจารณาอีกแง่หนึ่งเราก็เห็นด้วยกับคำกล่าวของวุฒิสมาชิกที่ว่า ความสำเร็จของมนุษย์ที่ลงบนดวงจันทร์ได้สำเร็จต่อไปจะเป็นอย่างไรเราก็พยากรณ์ไม่ได้ เราจะเห็นว่าทัศนะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในสองฝ่ายนั้น ไม่เห็นการณ์ไกลและขาดสิ่งที่นำมาสนับสนุนอย่างเพียงพอ ถึงอย่างไรก็ตาม เราควรจะทราบว่า การประเมินหรือการตอบสนองของเราต่อคำกล่าวเหล่านี้ มาจากเงื่อนไขของโครงสร้างมโนทัศน์ และแนวโน้มของเราที่จะเชื่อหรือไม่นั่นเอง คือถ้าคำกล่าวนั้นคล้ายความคิดที่เรามีอยู่เราก็ยอมรับ แต่ถ้าคำกล่าวนั้นแตกต่างไปจากความคิดที่เรามีอยู่เราก็อาจปฏิเสธ

แต่การประเมินคำกล่าวสรุปของผู้เขียน โดยอาศัยตัวเราเองเป็นเกณฑ์ บางทีก็ไม่ถูกต้องเสมอไป เพราะเรารู้จักความคิดของผู้เขียนเฉพาะในสิ่งที่เรามีโครงสร้างมโนทัศน์มาก่อน แต่ในส่วนที่เรา还不知道 เราอาจประเมินได้ลำบากหรือประเมินไม่ได้ ทางออกที่ดีก็คือผู้อ่านควรเป็นผู้มีส่วนร่วมต่อความคิดของผู้เขียน พยายามประสานความคิด (กรอบมโนทัศน์) ของผู้เขียนกับของตน และพยายามตามตัวเองว่า มีความรู้และความเข้าใจคือสิ่งที่อ่านแค่ไหน หากยังไม่แจ่มแจ้งในบางเรื่องหรือบางตอนก็พยายามสร้างมโนทัศน์ในเรื่องนั้นเพิ่มขึ้น เพื่อนำไปขยายหรือทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เรา

สงสัยหรือยังไม่แจ่มแจ้งให้กระจ่างขึ้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการอ่านเพื่อประเมินความคิด (มโนทัศน์) ในข้อเขียนตามนัยนี้ เป็นการประเมินและสร้างความคิด (มโนทัศน์) ของผู้อ่านไปในตัวด้วย ถ้าจะกล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือ การอ่านความคิดของผู้เขียนก็ต้องอ่านความคิดของผู้อ่านควบคู่กัน หรือการอ่านข้อความเป็นการอ่านตัว (ผู้อ่าน) เองนั่นเอง

แบบฝึกหัด

1. จงดูภาพที่อยู่ทางขวามือนี้ แล้วบอกว่าท่าน เห็นเป็นรูปอะไร ลองถามความเห็นหลัง จากมองภาพนี้ กับเพื่อน ๆ ว่าเห็นตรงกันหรือไม่ ถ้าเห็นไม่ตรงกัน หลังจากที่ท่านได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ แล้ว ท่านมาดูภาพนี้ใหม่จะเห็นเป็นรูปอะไร ทำไมการเห็นครั้งแรกกับครั้งที่สองจึงแตกต่างกัน จงบันทึกมาสั้น ๆ

2. จงบอกความหมายของคำว่า มโนทัศน์ที่เกิดจากการเห็น, มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับ ภาษา และโครงสร้างของมโนทัศน์มาสั้น ๆ แล้วอธิบายถึงความสัมพันธ์ของคำทั้งสามนี้

3. อธิบายความหมายการอ้างเหตุผลด้วยวิธีอุปมานโดยการสุ่มตัวอย่างโดยการใช่เหตุและ ผล และโดยแนวเทียบว่าคืออะไร และมีเกณฑ์ในการประเมินการอ้างเหตุผลแต่ละแบบอย่างไร

4. จงยกตัวอย่างข้อความการอ้างเหตุผลด้วยวิธีอุปมาน (แบบใดแบบหนึ่ง) มาหนึ่ง ตัวอย่าง แล้วประเมินตามเกณฑ์ที่เรียนมาในบทนี้ ว่าข้อความนั้นชัดเจนหรือบกพร่องอย่างไร

5. จงอ่านเรื่องต่อไปนี้ แล้วบอกว่า อะไรคือแนวคิดหรือมโนทัศน์ของผู้เขียน ท่านเห็นด้วย กับแนวคิดนี้หรือไม่ จงให้เหตุผลประกอบ และจงแสดงความเห็นว่าข้อเขียนนี้มีเรื่องอะไรที่ เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับเรื่องที่เราเรียนในบทนี้บ้าง

“เสียงเพลงที่บรรเลงขึ้นผิด ๆ นั้นยังไม่จางหายไป

เพราะหนังสือพิมพ์ยังประโคมเพลงนั้นอยู่เกือบจะทุกวัน

เพลงนั้นคือเพลงชาติได้หวนที่วงมโหรีไทยของกรมประชาสัมพันธ์เอามาบรรเลงในงาน เลี้ยงรับรองซึ่งสมาคมมิตรภาพไทย-จีนจัดขึ้นเป็นเกียรติแก่มาดาม เต็ง อิงเซา ภรรยาของท่าน โจว เอน ไล ซึ่งเป็นแขกเมืองมาเยี่ยมเมืองไทยเมื่อเร็ว ๆ นี้

เพลงนั้นเมื่อตั้งขึ้นก็เกิดสถานการณ์ตั้งเครียดขึ้นทันที
ถึงกับต้องเลิกบรรเลงการัน
แล้วก็เล่นแก้ตัวอีกไม่ได้ เพราะวงดนตรีไม่สามารถเล่นเพลงชาติของสาธารณรัฐประชาชน
จีนได้

พูดง่าย ๆ ตามภาษาของดนตรีไทยว่ายังไม่ได้ออกันมา
เพราะดนตรีไทยนั้น ไม่เล่นกันตามโน้ต เล่นจากความจำ ถึงจะอ่านโน้ตออก ก็ต้องเอา
โน้ตไปต่อกันและซ้อมกันมาก่อน ถ้าจะเอาเพลงใหม่ขึ้นมากะทันหันก็เล่นไม่ได้
ด้วยเหตุนี้ เมื่อวงมโหรีของกรมประชาสัมพันธ์เล่นเพลงผิดแล้วจึงเล่นเพลงถูกใหม่ไม่ได้
เรื่องเครื่องดนตรีของไทยนั้นเป็นเรื่องยาก
จะเล่นเพลงต่างประเทศหรือเพลงชาติต่าง ๆ ให้ถูกต้องตรงเผงนั้นไม่ได้ ถึงจะเล่นให้
ได้ก็ต้องเอามาตัดเป็นเพลงไทยสำเนียงออกภาษาเสียก่อน
กลายเป็นเพลงฝรั่ง เช่นฝรั่งรำเท้า หรือเพลงฝรั่งควง หรือจีนชิมใหญ่ จีนชิมเล็ก
 ฯลฯ

เมื่อทำดังนี้แล้ว แม้แต่คนที่เป็นเจ้าของเพลงเองก็เกือบจะฟังไม่ออก เพราะโครงสร้างของ
เพลงนั้นยังเป็นเพลงไทยอยู่นั่นเอง

อย่างน้อยหูของเราก็ได้ยินอย่างนั้น
เมื่อครั้งสมเด็จพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 2 แห่งกรุงอังกฤษ เสด็จพระราชดำเนินมาเมือง
ไทย วงดนตรีไทยของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ในสมัยนั้นได้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีอังกฤษ
(God save the Queen) รับเสด็จ

ผมไม่แน่ใจนักว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ จะทรงทราบว่าเป็นเพลงนั้น
เพราะผมเองฟังดูเพลง กอด เซฟ เดอะ ควีน ของวงมโหรีแล้ว ดังอย่างนี้

นอย นอย น้อย หน่อ-ระน้อย
นอย นอย น้อย นอ-ระหน้อย
น้อย ทิง หนอด-นอย
หน่อระน้อยระน้อย น้อย-ทิงนองน้อย
นอย นอย ทิงนองนอย-ระน้อย
นอย นอย นอ ระน้อยระน้อย
น้อย-ทิง หน่อง หน้อย

ครับ จะว่าเล่นถูกก็ถูก และเล่นได้เก่งแต่สำหรับคนที่ไม่รู้ว่าเป็นเพลง กอด เซฟ เดอะ ควีน หรือมิได้เตรียมตัวเตรียมใจมาก่อนอาจเขาไม่ออกก็ได้ว่าเป็นเพลงนั้น

เรื่องเพลงไทยที่เล่นภาษา หรือเล่นสำเนียงต่างประเทศ เช่น เพลงจีน เพลงฝรั่ง เพลงแขก ตลอดจนเพลงมอญ เขมร และพม่า นั้น ถ้าจะว่าไปก็เป็นเพลงไทยในเนื้อหา เป็นเพลงไทยแท้ ๆ จะว่าเป็นเพลงชาติอื่นไม่ได้

เพราะหน้าทับหรือเต็มไป นั้นเป็นไทยทุกเพลงและเล่นได้ด้วยบันไดเสียงของไทย ฟังแล้วไม่เพี้ยนจากเพลงไทย

แต่เมื่อไร เพลงไทยพยายามเล่นเพลงที่เขียนไว้ด้วยโน้ตสากล โดยไม่เปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลงให้เข้ากับบันไดเสียงและหน้าทับของไทยแล้ว เพลงนั้นจะเพี้ยน

อย่างเพลงสรรเสริญพระบารมีของไทยนั้น วงมโหรีปี่พาทย์ไทยบรรเลงนั้น จะดั่งเพี้ยนทุกที ผมเองฟังแล้วไม่เคยสบายใจสักครั้ง

เพราะเพลงสรรเสริญพระบารมีนั้น แต่ขึ้นด้วยโน้ตสากล มีหน้าทับหรือจังหวะเป็นเพลงสากล

ส่วนเพลงไทย ที่มีสำเนียงต่างภาษานั้น มีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง

ถึงจะเป็นเพลงไทยแท้ แต่เมื่อบรรเลงขึ้นแล้วก็จะบังเกิดบรรยากาศของชาตินั้น ภาษานั้น ขึ้นทันที

เล่นเพลงมอญก็จะเกิดบรรยากาศมอญ

เล่นเพลงลาวก็บังเกิดบรรยากาศลาว

เล่นเพลงจีนก็เกิดบรรยากาศจีน คนจีนได้ฟังก็ครื้นครึกใจชอบกล

ครั้งหนึ่ง ผมมีอำนาจวาสนา มีคณะกายกรรม จากกวางโจว เข้ามาแสดงในกรุงเทพฯ ผมก็ได้จัดเลี้ยงต้อนรับที่ทำเนียบรัฐบาล มีวงดนตรีไทยจากกรมศิลปากรมาบรรเลงระหว่างรับประทานอาหารด้วย

ขึ้นต้น วงดนตรีก็เล่นแบบมโหรี มีเพลงเถา เริ่มด้วยเพลงสามชั้น สองชั้นตามระเบียบ นอกนั้นก็เพลงเขมรไทยโยก และลาวดวงเดือน อะไรทำนองนั้น

คนจีนที่เขานั่งรับประทานอาหารอยู่กับผมเขาก็ดูขรึม ๆ เจียบ ๆ ชอบกล

ผมจึงถามเขาว่าฟังเพลงไทยออกหรือไม่?

เขาก็ส่ายหน้าตอบเป็นสำนวนสามถั่วว่า

“อันเพลงไทยนั้นไพเราะยิ่งนัก หากแต่ว่าเป็นเพลงชั้นสูงลึกซึ้งเกินสติปัญญาของข้าพเจ้า ที่จะฟังออก”

ผมก็เลยบอกเจ้าหน้าที่ ให้ไปบอกกับนักดนตรีว่าขอให้เล่นดับสามก๊กซึ่งเป็นเพลงไทยใช้สำเนียงจีน

พอดับสามก๊กเริ่มดังขึ้น คนจีนที่นั่งกินโต๊ะอยู่ก็เปลี่ยนสีหน้า ดูเข้มข้มขึ้นทันที พอถึงเพลงจีนจิมเล็กที่มีเนื้อเรื่องว่า “นั่งบนกำแพงแสร้างตีจิมพยัคฆ์ให้ข้าศึกนึกฉงน” คนจีนทุกคนก็ผงกหัวเข้ากับจังหวะ หรือเอานิ้วเคาะโต๊ะเบา ๆ เข้ากับจังหวะ เขาบอกกับผมว่าเพลงจีนแบบนี้เขาฟังเข้าใจ มีความไพเราะซาบซึ้งอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างจีนกับไทย ซึ่งมีมาช้านานว่าเข้าให้มัน

หัวหน้าคณะกายกรรมถามผมว่า เนื้อเรื่องนั้นมีความหมายว่าอะไร ผมก็ตอบตามจริงว่า เนื้อเรื่องนั้นมาจากเรื่องสามก๊ก ตอนจูกัดเหลียงขึ้นไปนั่งเล่นดนตรีล่อข้าศึกบนกำแพงเมือง

เขาก็ยิ่งขมขานใหญ่ พุดกับผมเป็นสำนวนสามก๊กอีกเหมือนกันว่า

“อันกลศึกของจูกัดเหลียงครั้งนั้น มาตรฐานจะลึกซึ้งหาอันใดเปรียบมิได้ก็ตาม แต่จะนำมาใช้ได้ครั้งเดียวในชีวิตเท่านั้น จะนำไปใช้ในการสงครามต่อไปเห็นจะมีได้”

ผมก็ตอบว่า “เห่า ห่าว-ไช้แล้ว”

บรรยากาศก็เลยดีไปตลอด

คิดดูแล้วก็เสียดายที่ไม่มีใครสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้น หลังจากบรรเลงเพลงผิดในคืนวันนั้น ต้องติดตามขอโทษขอโพยกันเป็นการใหญ่

ถ้าหลังจากเล่นเพลงผิดไปแล้ว วงมโหรีของกรมประชาสัมพันธ์จะเล่นเพลงจีน สร้างบรรยากาศที่ดีขึ้นโดยฉับพลัน เรื่องก็คงจะคลี่คลายไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพอันดียิ่ง ไม่ต้องมาแย้งกันอย่างผิด ๆ ในวันต่อมา

เพลงที่น่าจะได้ดังขึ้นทันที ก็คือเพลง จี้เจียอ

ซึ่งคนไทยได้ฟังกันครึกครื้นมาแล้วทั่วเมืองไทยในเนื้อเรื่องที่ว่า

“เพ็ง อยู่สะพานขาวแค่นี้เอง”

(ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช “ข้างสังเวียน” ในสยามรัฐ ฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2523 หน้า 7.)